

מההישג של נסיגת צה"ל למשבר העמוק בתולדותיו: חיזבאללה נמצא על פרשת דרכים

29.05.2025 | ד"ר יוסי מנשרוף written by

24 במאי 2000 סימן את שיא תהילתו של חיזבאללה. רגע שבו הצליח, לראשונה בעולם הערבי, לאלץ את ישראל לסגת חד-צדדית משטח ערבי ללא הסכם מדיני. אותו ניצחון לא רק שחזק את מעמדו בלבנון ובקרב החברה השיעית, אלא גם אפשר לו להשלים את השתלטותו על לבנון ולעצב במדינה מציאות חדשה, שבה הוא הריבון האמיתי, בעוד הממשלה והצבא הלבנוניים הופכים לשחקני משנה. דומה שנאום "קורי העכביש" שנשא נסראללה בבנת ג'בל יומיים לאחר הנסיגה ביטא את הזחיחות והאופוריה אליהם נקלע, באותה העת, לאחר שארגון הטרור נחל את ההישג המשמעותי בתולדותיו.

הניצחון ב-2000 היווה נקודת מפנה היסטורית. תחת מסווה של "התנגדות" הוא השתלט על מנגנוני המדינה וחברה, והקנה לעצמו חופש פעולה מוחלט. הביטוי הבולט לכך הייתה פעולת חטיפת החיילים גולדווטר ורגב ביולי 2006 ^[1] יוזמה צבאית שתפסה את ממשלת לבנון וצבאה בהפתעה מוחלטת. נסראללה פעל בזחיחות ובתחושת עליונות כלפי ישראל, מתוך אמונה שהוא מבין את נקודות התורפה שלה לאחר שפצח את הגנוס הישראלי. אך במציאות, הוא שגה בחישוביו, וישראל בחרה להגיב במלחמה כוללת.

לאחר הכשלים של מלחמת לבנון השנייה, שני הצדדים שאפו ללמוד ממנה ולהתכונן למערכה הבאה. חיזבאללה, בתמיכת כוח קודס האיראני, החל בתהליך בניין כוח מרשים, שכלל את פרויקט הדיוק של הטילים, הקמת כוח רדואן המיועד ל"כיבוש הגליל", וחיזוק נרחב של מערך הלוגיסטיקה והלחימה שלו. הארגון בנה את עצמו כצבא מתקדם, מצויד בנשק מתקדם וביכולות מגוונות. אך בישראל נעשה מהפך שקט אך עוצמתי: שיפור מודיעיני דרמטי, והתעצמות יכולות סיכול מדויקות.

כל אלה באו לידי ביטוי בעוצמה רבה במלחמה שפרצה בספטמבר 2024: במתקפת הפתע ^[2] "מתקפת הביפרים" ^[3] הצליחה ישראל לפגוע בעומק מערכי הפיקוד והשליטה של חיזבאללה, ובאמצעות שורת החיסולים שבצעה במלחמה, הצליחה לחסל את שדרת ההנהגה של הארגון: נסראללה, יורשו- האשם צפי אל-דין, מפקד המערך האסטרטגי- פואד שוכר, מפקד מערך המבצעים ^[4] אברהמים עקיל, מפקד חזית הדרום- עלי כרכי, מוחמד ג'עפר קציר ^[5] מפקד יחידה 4400 (האחראית על הברחות האמל"ח מאיראן ללבנון) ורבים רבים נוספים. השילוב של יכולת מודיעינית מדויקת עם אמצעים קטלניים, יצר מהלך שטרף את הקלפים מבחינת חיזבאללה.

מאז הפסקת האש, חיזבאללה מצוי במצב של בדק בית עמוק. הארגון חוקר כיצד הצליחה ישראל להשיג הישגים כה דרמטיים, ואיך חדרה לעומק מערכותיו. הוא טוען כי עצר רשתות

סוכנים שפעלו לטובת ישראל. אך העובדה הפשוטה היא שחיזבאללה נפגע אנושות § פיזית, כלכלית, מורלית ותודעתית § ונזקק לשיקום ארוך ומקיף של כוחו הצבאי, המודיעיני והפוליטי.

בתוך כך, עליו להתמודד גם עם אתגר פנימי לא פשוט: שיקום האמון מהחברה השיעית, שספגה אבדות קשות במלחמה. הקהילה, שתמכה בו במשך שנים מתוך תחושת שליחות והתנגדות לישראל, מגלה סימני עייפות. מזכ"ל חיזבאללה, נעים קאסם, מבין את הקושי מולו ניצב הארגון ובהתאם לכך אותת, שוב, בנאומו לציון יום השנה לנסיגה ב-25 במאי 2025, שהארגון לא ייגרר לעימות חדש מול ישראל והוא מותיר לממשלת לבנון את ההובלה מול ישראל.

אך לא הכול רע מבחינת חיזבאללה: בבחירות לרשויות המקומיות הצליח הארגון לשמר את השפעתו בדרום לבנון, בבקאע ובבירות. הוא מוכיח כי במרחב האזרחי והמוניציפלי § כוחו עדיין רב. תשתיותיו הפוליטיות, הכלכליות והחברתיות עדיין מעניקות לו יתרון מובנה שלא נס לחו.

ועדיין, חיזבאללה ניצב בפני אתגר אסטרטגי כפול: החיצוני § שיקום מאזן ההרתעה והכוח מול ישראל, והפנימי § שמירה על ההגמוניה בתוך לבנון. יוזמות של בכירי מדינת לבנון § בהובלת הנשיא ג'וזף עון וראש הממשלה נואף סלאם § לקדם את פירוק חיזבאללה מנשקו, ממחישות את תהליך נסיונה של המדינה הלבנונית להשיל מעליה את ההגמוניה של חיזבאללה. אך ספק רב אם הצהרות בלבד יצליחו לדחוק את יוותר על נשקו, שהוא עמוד השדרה של כוחו והשפעתו.

כדי לאתגר את כוחו של חיזבאללה, דרושה אסטרטגיה אמריקנית מקיפה, שתסייע למדינת לבנון לקרב אליה את העדה השיעית באמצעות מנגנון מקיף שיעניק לה חסות וישאף לנתקה מתלותה באיראן וחיזבאללה, ובכך לכרסם בכוחו למול הבייס החברתי שלו. לצד זאת, ארה"ב צריכה לחזק את צבא לבנון באמצעות הסרת ההשפעה של חיזבאללה עליו, בעיקר דרך קצינים שיעים משורותיו שממלאים תפקידים בצבא. למרות השאיפה של ממשל טראמפ לקצור הישגים מיידים מול חיזבאללה בלבנון, קשה לצפות שארה"ב תוכל לקצור פירות מיידים במדינה למול אסטרטגיה איראנית מקיפה שמיושמת בלבנון מאז ראשית שנות השמונים. ראוי לפיכך, שממשל טראמפ יאמץ השקפה רחוקת טווח, ששואפת להוביל תהליכי עומק שלא ניתן להשלימם בחופזה.

ממשל טראמפ צריך לעודד את המדינה הלבנונית להשיג מחדש את ריבונותה על חשבון חיזבאללה. למול היחלשות כוחו של חיזבאללה, כבר ניכרים ביטויים משמעותיים שמעידים שהמדינה הלבנונית מתחזקת מאז הפסקת האש. כך יש לראות את בחירתם (ינואר 2025) של ג'וזף עון לנשיא (אחרי שנתיים שבהם לא היה נשיא בלבנון, בהן דחף חיזבאללה לבחירתו של סלימאן פרנג'ייה), שהצהיר כבר במעמד בחירתו שרק המדינה הלבנונית תפעל להסרת "הכיבוש הישראלי", ולאחריו של נואף סלאם לראשות הממשלה; זימונו ההיסטורי (אפריל 2025) של שגריר איראן בלבנון, מג'תבא אמאני, לשיחת נזיפה, לאחר שהתבטא בפומבי בטוויטר נגד היוזמה הלבנונית לפירוק חיזבאללה מנשקו, אותה הגדיר כ"קונספירציה ברורה" וקרא להיזהר מ"נפילה במלכודת האויבים"; השעיית הטיסות מאיראן ללבנון, בינואר 2025, לאחר האיום הישראלי לתקוף את שד"ת בירות, מכיוון שהן משמשות את טהרן לביצוע הברחות לחיזבאללה, היתה פתח

למהלך מקיף יותר מצד המדינה הלבנונית בשד"ת. לפי המדווח, בראשית מאי נפגעה דריסת הרגל המשמעותית של חיזבאללה באתר האסטרטגי לאחר שעשרות עובדים בשד"ת שנחשדו בקשרים עמו פוטרו, והליכי הבידוק במקום הוחמרו. הניצנים הללו של השבת הריבונות הלבנונית לידי המדינה ופגיעה בהשפעתו של חיזבאללה הם חשובים ומעודדים, אך אינם מספקים לפי שעה כדי להוביל לשינוי היסטורי בלבנון.

כך, למרות הצהרתו האחרונה (26 במאי) של ר"מ לבנון סלאם לפיה עידן ייצוא המהפכה האיראנית ללבנון תם, חשובה ככל שתהא, עדיין אינה מספיקה כדי לחולל שינויים בפועל. חיזבאללה, שכפי הנראה מובל בידי שניים ממפקדיו ששרדו את המלחמה, מוחמד חידר והית'ם עלי טבטבאא'י (לצד המזכ"ל נעים קאסם), חווה כעת אומנם את המשבר המשמעותי בתולדותיו. עם זאת, לפי הערכת מרכז עלמא לקר אתגרי הצפון, הוא עדיין מחזיק בכ-20 אלף רקטות מכל הסוגים, והוא נעזר בידי אנשי כח קדס, הנמצאים בלבנון, כדי לשקם את בניין הכוח שלו ואת כשירותיו.

לאור הקושי בהברחות אמל"ח מאיראן, ובכלל זה סיכולי נסיונות הברחה דרך סוריה שמבצע המשטר החדש, הארגון מנסה לשקם את ארסנל הטילים שלו באמצעות ייצור מקומי, אך הוא מותקף בידי ישראל, וניסיון לבסס בשת"פ עם איראן ציר הברחות ימי. מלבד זאת, חיזבאללה למד אומנם כעת שקיים פער בין יכולתו הצבאית לבין יכולתו לממש אותה, בשל התנגדות המדינה הלבנונית, אך הוא שוקד על שמריו לשקמה ולפתחה כדי לשוב ולעמוד על רגליו.

לסיכום, 25 שנים לאחר נסיגת צה"ל, חיזבאללה, המצוי במשבר עמוק בתולדותיו, כבר איננו אותו ארגון. חיזבאללה צריך להסתגל להעדרו של נסראללה, שמילא תפקיד כה דומיננטי בארגון מאז שנות התשעים, ולהצמיח דור חדש של מפקדים (בהם בכירים בדרגות מפקדי יחידות ומפקדי מרחבים) שימלאו את השורות במקום חבריהם הבכירים שחוסלו. ההיסטוריה זוכרת לו את הנסיגה כהישג נדיר, אך ההווה והעתיד מציבים בפניו אתגרים לא פשוטים.

פורסם בישראל היום, בתאריך 29.05.2025.

****הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.****